

Statistika nelegálního zabíjení vydry říční v České republice

Statistic of illegal killing of Eurasian otter in the Czech Republic

Kateřina POLEDNÍKOVÁ¹, Lukáš POLEDNÍK¹, Václav BERAN^{1,2}, Václav HLAVÁČ³,
Andreas KRANZ⁴

¹ ALKA Wildlife, o.p.s., Liděřovice 62, 38001 Dačice,
email: katerina.polednikova@alkawildlife.eu

² Muzeum města Ústí nad Labem, p.s., Masarykova 1000/3, 400 01 Ústí nad Labem

³ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Husova 2115, 580 02 Havlíčkův Brod 2

⁴ Am Waldgrund 25; 8044 Graz, Rakousko

Abstract

Conflict between protected otter and fishermen is manifested by illegal killing of the specimen in the Czech Republic. All discovered and proved cases of intentional killing are listed. The most common way of killing is poisoning by carbofuran, followed by shooting and catching to leg-hold traps. Due to illegal character of the phenomenon, we expect that 38 killed individuals represent just the tip of the iceberg.

Key words: otter, illegal killing, carbofuran, leg-hold trap, shooting

Konflikty způsobené konkurencí člověka a živočichů o přírodní zdroje jsou staré jako lidstvo samo. „Human-wildlife” konflikty jsou v současnosti jednou z nejkompexnějších a nejaktuálnějších výzev v ochraně přírody na celém světě. Typicky jde o situaci, kdy ohrožený druh způsobuje ohrožení lidských životů či ztráty na úrodě či majetku a vede k odvetě ve formě nelegálního zabíjení a redukci populace druhu, který je příčinou ztrát či je za příčinu považován. Typickými druhy, kterých se human-wildlife konflikty týkají, jsou predátoři. V naší krajině je jedním z těchto konfliktních druhů vydra říční. Její hlavní složkou potravy jsou ryby, včetně komerčně chovaných a zájmových druhů ryb.

Vydra říční se původně vyskytovala na celém území České republiky. Byla lovena pro kožešinu a maso, a proto byla až zhruba do 17. století spíše považována za zvěř užitkovou. Postupně s vývojem rybochovu ale začala být považována za škodnou. Lov vyder z důvodu snížení ztrát na chovných rybách byl jednou z několika příčin, proč prodělala populace v průběhu 20. století negativní vývoj, až došlo téměř k jejímu vyhubení. V 80. a 90. letech 20. století byla populace vydry říční na svém historickém minimu. Od 90. let se ale vývoj zvrátil a vydry se začaly navracet do oblastí, kde se již delší či kratší dobu nevyskytovaly.

Dle české legislativy je vydra říční od roku 1965 chráněným druhem (Vyhláška ministerstva školství a kultury č. 80/1965 Sb), současná vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona 114/92 Sb., řadí vydru říční do kategorie „druh silně ohrožený“. Základní podmínky ochrany zvláště chráněných živočichů jsou mj. ochrana všech vývojových stádií, přirozených i umělých sídel a biotopů těchto živočichů, zákaz škodlivě zasahovat do jejich přirozeného vývoje (což zahrnuje např. zákaz tyto živočichy chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrcovat) a dále zákaz sběru, ničení, poškozování či přemístování jejich vývojových stádií nebo užívaných sídel a také zákaz držení, dopravování a komerčního využívání.

Kromě legislativního ukotvení ochrany vydry říční byly v České republice postupně realizovány různé aktivity na podporu populace a minimalizace konfliktu s rybářskými subjekty, např.: program na záchranu vydry říční v České republice (Hlaváč 1991), Program péče pro vydru říční (*Lutra lutra*) v České republice v letech 2009 – 2018 (Poledník a kol. 2009), Zákon č. 115/2000 Sb. o náhradách škod způsobených zvláště chráněnými druhy živočichů. Přes legislativní ochranu, vyplácení náhrad škod a řadu osvětových aktivit se objevovaly a stále objevují případy úmyslného nelegálního zabíjení vyder říčních. Cílem této práce je shrnout zaznamenané údaje o nelegálním zabíjení vydry říční v České republice a popsát jejich časové a geografické rozložení.

Metoda

Soubor prezentovaných dat byl získán dlouhodobým sběrem a následnými analýzami náhodně nalezených uhynulých vyder v České republice. Sběr uhynulých vyder je založen na hlášení o úhynech laickou i odbornou veřejností. Náhodně nalezené uhynulé zvíře je zajištěno, jsou zapsány okolnosti nálezu, kadáver je zmrazen a posléze je provedena pitva a případně další specifické analýzy (např. test na přítomnost jedu, rentgen). V této práci jsou prezentovány jen případy, které svým charakterem ukazují na úmyslné zabití. Do souboru proto nebyly zahrnuty např. případy zabití psem, protože se může jednat jak o úmysl, tak o nešťastnou náhodu. Více o sběru a jeho rozsahu a příčinách smrti viz Poledník a kol. (2011), Poledníková a kol. (2017). Současný datový soubor obsahuje údaje o 750 uhynulých jedincích vydry říční v České republice v letech 1991-2017. Soubor náhodně nalezených nelegálně zabitých vyder je pro tuto studii doplněn také o případy úmyslného zabití vyder, které byly v rámci několika výzkumných projektů telemetricky sledovány.

Výsledky

V průběhu let 1991 až 2017 bylo u 31 zdokumentovaných případů (celkem 38 jedinců) prokázáno úmyslné nelegální zabití vydry říční (ve dvou případech se jednalo „jen“ o pokus o zabití, zvíře bylo zachráněno díky následné veterinární péči) (Tab. 1 a Tab. 2). Časové rozložení případů vykresluje Obr. 1, nejvíce případů je doloženo z posledních dvanácti let, kdy je identifikováno v průměru 2,6 ilegálně zabitých jedinců vydry říční ročně. Jedna třetina případů se nachází v kraji Vysočina, jedna třetina v kraji Jihočeském a zbylé vydry byly nalezeny v několika dalších krajích, jde tedy o celorepublikový problém (Obr. 2). Způsobů zabití bylo prokázáno několik: zástřel, lov do želez, otrava karbofuranem, ubití. Nejčastější způsob je použití jedu (11krát, 35 %). Protože se při použití karbofuranu velmi často otráví více jedinců naráz, vystupuje tento způsob ještě více při porovnání počtu jedinců (18krát, 47 %). Karbofuran byl prokázán v několika krajích, ve všech případech se ale jedná o oblast Českomoravské vrchoviny. Jednotlivé případy otravy karbofuranem do roku 2010 byly detailněji popsány v Poledníková a kol. (2010). Zástřely jsou druhou nejčastější příčinou a patří k dlouhodobě využívaným způsobům. Ve většině případů se jednalo o brokovnici, zaznamenány byly ale i dvě zabití zbraní s větší ráží, dle velikosti otvoru pravděpodobně malorážkou. Dalším častým způsobem nelegálního lovu je použití želez. K lovu vyder se obvykle používají železa menších rozměrů, do kterých se vydra chytí za končetinu (většinou přední), viz Obr. 4. Vydra je pak dobita, vyhladová či si při snaze dostat se ze želez způsobí otevřené rány, do kterých se dostane infekce.

Tab. 1. Prokázané případy vyder říčních nelegálně zabíjících v České republice – vydry náhodně nalezené.

Tab.1 Documented and proved illegal killing of Eurasian otter in the Czech Republic – otters found accidentally (zástřel = shooting, železa = leg-hold trap, otrava = poisoning, neznámo = unknown).

Datum / Date	Obec / Village	Způsob zabítí / Way of killing	Poznámky / Notes
12.1.1997	Holičky u Staré hlíny (Jihočeský kraj)	neznámo	kadáver nalezen ve vodě s uříznutou hlavou
28.12.2001	Mírochov (Jihočeský kraj)	železa	Zraněné zvíře odvezeno na záchrannou stanici, umřelo za dva dny
24.2.2006	Útěchovice (kraj Vysočina)	otrava – karbofuran	3 jedinci, karbofuran potvrzen chemickým vyšetřením
19.4.2006	Ronov nad Doubravou (Pardubický kraj)	otrava – karbofuran	samec, karbofuran potvrzen chemickým vyšetřením
9.1.2007	Dětrichov nad Bystřicí (Olomoucký kraj)	železa	Chycena do želez, uzdravena v záchranné stanici
12.3.2007	Senotín (Jihočeský kraj)	otrava	1 jedinec, karbofuran potvrzen chemickým vyšetřením
leden 2008	Bítovany (Pardubický kraj)	otrava – karbofuran	2 jedinci, karbofuran potvrzen chemickým vyšetřením
14.4.2008	Dolní Němčice (Jihočeský kraj)	otrava – karbofuran	2 roční samice; karbofuran potvrzen chemickým vyšetřením, Obr. 3
15.4.2008	Dačice - Toužín (Jihočeský kraj)	otrava – karbofuran	Dospělý samec a samice; příčina určena na základě pitvy a okolností nálezu
8.2.2009	Žďár nad Sázavou (kraj Vysočina)	otrava	Podezření na základě okolností nálezu
20.3.2009	Dobrnice (kraj Vysočina)	otrava – karbofuran	3 roční samci, karbofuran potvrzen chemickým vyšetřením
3.4.2009	Řásná (kraj Vysočina)	ubito	Mládě – samec, příčina určena pitvou
5.4.2009	Poděbaby (kraj Vysočina)	železa	Mladá samice, Obr. 4
31.1.2010	Štáhlavice (Plzeňský kraj)	železa	Mládě odvezeno zraněné na záchranou stanici, po několika dnech uhynulo
24.2.2011	Veselí nad Lužnicí (Jihočeský kraj)	zástřel	Mladý samec, střelen malorážkou do hlavy
28.3.2011	Mladeč (Olomoucký kraj)	zástřel	Jedinec střelen pravděpodobně malorážkou a poté ještě ubit tupým předmětem
12.2.2012	Krnov (Moravskoslezský kraj)	železa	Mladá samice chycená do želez v blízkosti koupaliště

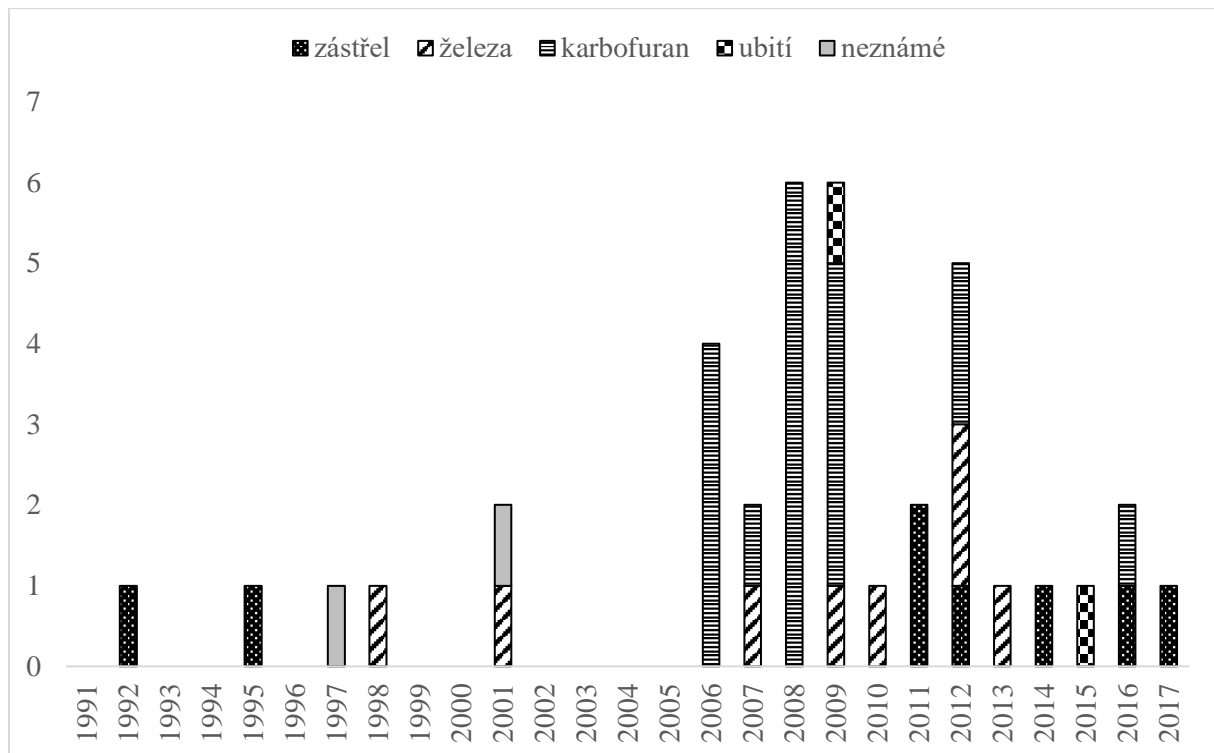
19.2.2012	Lukavice (Pardubický kraj)	otrava – karbofuran	Dospělý samec, karbofuran potvrzen chemickým vyšetřením
21.3.2012	Nové město na Moravě (kraj Vysočina)	železa	Dospělý samec
10.4.2012	Hrbov (kraj Vysočina)	otrava	Příčina určena na základě okolností nálezu
17.4.2012	Újezd (Plzeňský kraj)	zástřel	Zástřel brokovnicí (nalezeny 4 broky)
25.11.2013	Grešlové Mýto (Jihomoravský kraj)	Železa	Chycena do želez, uzdravena v záchranné stanici
12.12.2014	Mníšek (Jihočeský kraj)	zástřel	Střelba brokovnicí, zraněné zvíře operováno, ale zraněním podlehl
21.4.2015	Lomnice nad Lužnicí (Jihočeský kraj)	ubito	Dospělý samec, příčina určena pitvou
15.2.2016	Horní Radslavice (kraj Vysočina)	otrava – karbofuran	Mládě samice, karbofuran potvrzen chemickým vyšetřením
6.4.2016	Oleksovice (Jihomoravský kraj)	zástřel	2 x střelen brokovnicí, poté vysílen sražen autem na silnici; v těle nazeleno 11 broků dvojího typu
27.3.2017	Kyjov u Havlíčkova Brodu (kraj Vysočina)	zástřel	Střeleno brokovnicí, rentgenový snímek Obr. 5

Tabulka 2. Prokázané případy vyder říčních nelegálně zabitých v České republice – vydry telemetricky sledované.

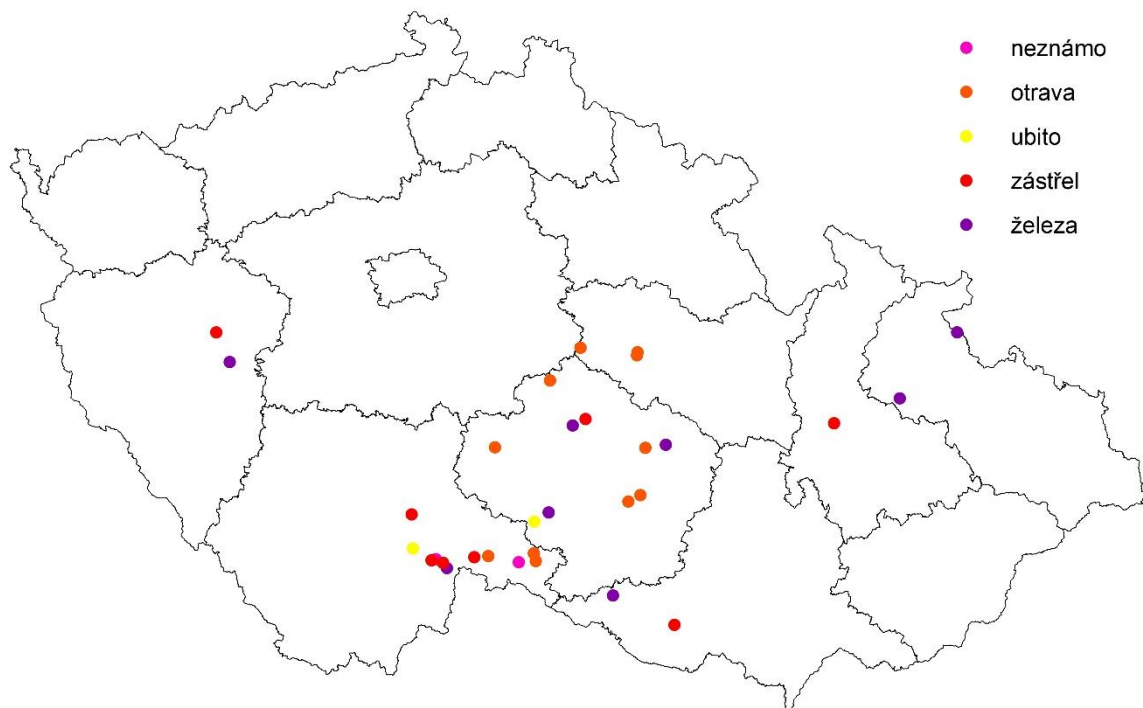
Tab.2 Documented and proved illegal killing of Eurasian otter in the Czech Republic – radio-tracked otters (zástřel = shooting, železa = leg-hold trap, neznámo = unknown).

Datum / Date	Obec / Village	Způsob zabití / Way of killing	Poznámky / Notes
7.12.1992	Číměř (Jihočeský kraj)	zástřel	samice F2, případ detailněji publikován v Toman 1995
27.11.1995	Holičky u Staré hlíny (Jihočeský kraj)	zástřel	samice Lucy
18.4.1998	Hodice (kraj Vysočina)	železa	mladý samec Ingo
14. 1. 2001	Český Rudolec (Jihočeský kraj)	neznámo	mládě Řehoř – nalezen s uříznutou hlavou

Obr. 1. Počty prokázaných případů nelegálně úmyslně zabitých vyder říčních v České republice.
 Fig. 1. Number of proved illegally killed otters in the Czech Republic.

Obr. 2. Lokalizace prokázaných případů nelegálně zabitých vyder říčních v České republice.
 Fig. 2. Distribution of cases of illegally killed otters in the Czech Republic.

Obr. 3. Dvě roční mláďata nalezená na břehu rybníka u Dačic, vyšetření prokázalo otravu karbofuranem. Druhý den ještě byli ve vzdálenosti 1 km na řece Dyji nalezeni dospělý samec a samice.

Fig. 3. Two one-year subadult females poisoned by carbofuran were lying next to each other on the bank of a pond nearby Dačice town (Jihočeský region). Two other adult otters were found next day 1 km far from the place on the bank of river Dyje.

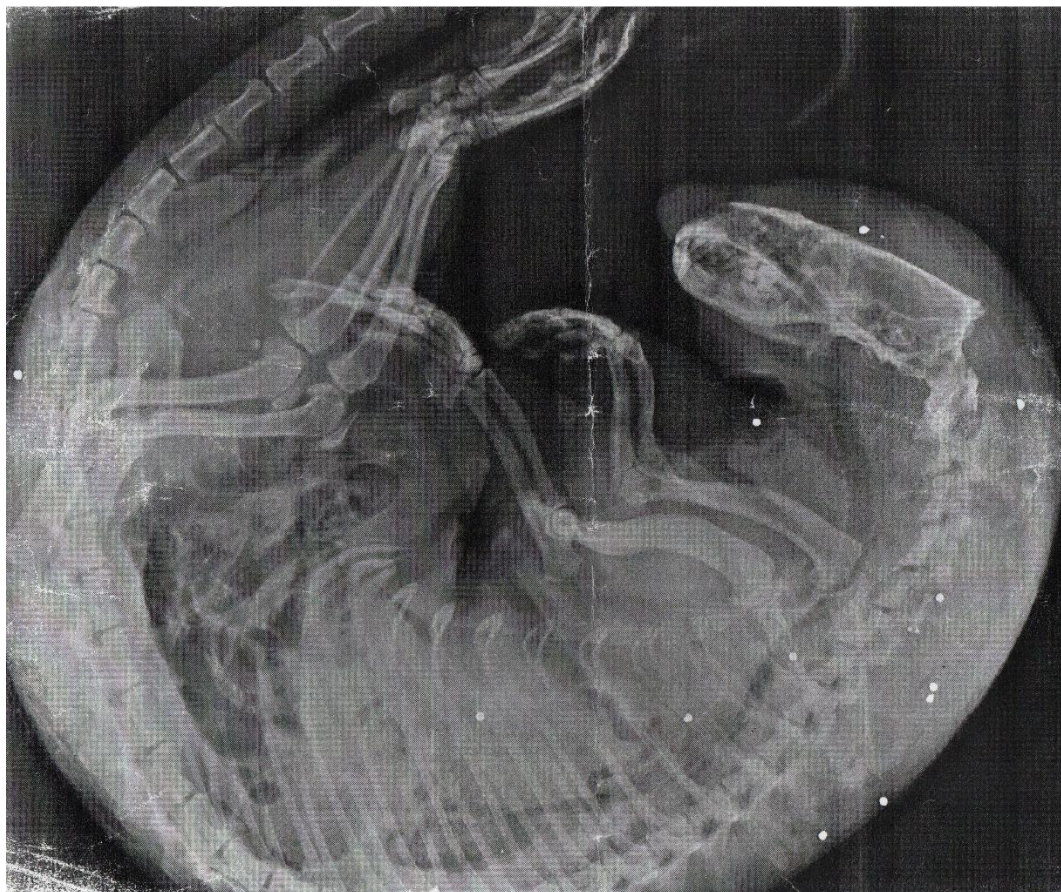

Obr. 4. Mladá samice chycená do želez u obce Poděbavy (kraj Vysočina) v roce 2009.

Fig. 4. Young female caught in leg-hold trap nearby the village Poděbavy (Vysočina region) in 2009.

Obr. 5. Rentgenový snímek prokazující zástřel vydry u Břevnického potoka (kraj Vysočina) v roce 2017.
 Fig. 5. X-ray picture proved bullets in the body of otter found on the bank of Břevnický stream (Vysočina region) in the year 2017.

Diskuse

Interpretace celkového souboru dat o nelegálním zabíjení je velmi složitá a zejména kvantifikované zhodnocení je nereálné. Protože se jedná o nelegální činnost, její původci se logicky snaží lov i úspěšné zabíjení zatajit. Z toho důvodu je zřejmé, že není reálné zjistit a zdokumentovat všechny případy. Spíše odhadujeme, že se jedná jen o velmi malou část a zdokumentované případy jsou tedy jen „špičkou ledovce“. Také časové i prostorové rozložení bude pravděpodobně částečně zkreslené z řady příčin: např. odlišné množství aktivit v terénu, při kterých jsou nálezy zjištěny, postupně se zlepšující síť spolupracující veřejnosti, postupný návrat vyder do oblastí, kde vymizely atd.

Ze souboru ale vyplývají alespoň základní poznatky: 1) jde o problém plošný – celorepublikový, 2) jde o problém dlouhodobý a přes dosavadní aktivity pro ochranu druhu a snahy o snížení konfliktu realizované v minulých letech problém setrvává a není vyřešen.

Úmyslné nelegální zabíjení vyder v České republice potvrzují také další údaje:

- a) Kromě nálezů uhynulých vyder byly také několikrát nalezeny pasti a odchytové zařízení, dle typu a umístění jednoznačně instalované pro odchyt vyder: odchyťová past pod mostem u obce Merhartice (8. 2. 2012, Obr. 6), železa nastražená na vydry byla nalezena také u obce Vápenná (léto 2015) a u obce Jakubov (6. 2. 2016). Kučerová a

- Roche (1999) uvádí z období 1990-2005 nález téměř dvaceti různých pastí jednoznačně určených k odchytu vyder v jižních Čechách a na Vysočině,
- b) v sociologickém průzkumu v roce 2002 někteří chovatelé ryb otevřeně přiznávali cílené pronásledování vyder nebo znali někoho, kdo už vydru zabil (Moravcová 2002),
  - c) prodej pastí určených pro lov vyder, internetové diskuse a rady na téma jak zabít vydru na internetu.

Obr. 6. Nalezená mostní nášlapná past na vydry u obce Merhartice v roce 2012.

Fig. 6. Found bridge trap to catch otters nearby village Merhartice in the year 2012.

V současnosti je populace vydry říční v České republice v podstatě na svém maximu (Poledník a kol. 2017) a trend vývoje populace v posledních desetiletích je i přes přetrvávající nelegální zabíjení pozitivní. Tedy zjednodušeným pohledem by se dalo říci, že nelegální zabíjení nemá negativní vliv na populaci vyder v České republice. Nelegální zabíjení má ale řadu velmi negativních vlastností, a proto je velmi důležité tuto činnost netolerovat a snažit se o redukci tohoto jevu.

Nelegální zabíjení vyder není specifikem České republiky. Vzhledem ke konfliktu s rybáři, byly případy nelegálního zabití zaznamenány i jinde (např. Gutleb a kol. 1995). Používání karbofuranu jako prostředku na hubení nežádoucích zvířat je časté i v jiných zemích (Richards 2012).

Poděkování

Rádi bychom poděkovali všem lidem, kteří nahlásili nález uhynulé vydry a lidem, kteří pomohli a pomáhají se sběrem uhynulých jedinců, jmenovitě Aleš Toman, Jitka Větrovcová, Štěpán Zápotočný a pracovníci Českého nadačního fondu pro vydru a Stanice Pavlov, o.p.s.. Sběr vyder byl realizován v rámci projektů SP/2d4/16/08 (VaV Ministerstva životního prostředí), MGSII-42 (Malé grantové schéma, EHP fondy), AOPK ČR a z vlastních prostředků.

Literatura

GUTLEB A. C., HENNINGER W., LOUPAL G. A KRANZ A. (1995): Evidence for illegal attempts to kill otters (*Lutra lutra*) in Austria. IUCN Otter Spec. Group Bull. 11: 10-13.

HLAVÁČ V. (1991): Program na záchranu vydry říční v České republice. Bulletin Vydra 2: 3-6.

MORAVCOVÁ J. (2002): Biologie a ekologie vydry říční (*Lutra lutra*), výchova a vzdělávání k její ochraně. Diplomová práce. Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova.

POLEDNÍK L., POLEDNÍKOVÁ K., ROCHE M., HÁJKOVÁ P., TOMAN A., VÁCLAVÍKOVÁ M., HLAVÁČ V., BERAN V., NOVÁ P., MARHOUL P., PACOVSKÁ M., RŮŽIČKOVÁ O., MINÁRIKOVÁ T. A VĚTROVCOVÁ J. (2009): Program péče pro vydru říční (*Lutra lutra*) v České republice v letech 2009-2018. AOPK ČR, 84 str.

POLEDNÍK L., POLEDNÍKOVÁ K., VĚTROVCOVÁ J., HLAVÁČ V. A BERAN V. (2011): Causes of deaths of *Lutra lutra* in the Czech Republic (Carnivora: Mustelidae). Lynx, n.s. (Praha) 42: 145-157.

POLEDNÍK L., BERAN V., PRAUZ L., ČAMLÍK G. A POLEDNÍKOVÁ K. (2017): Výskyt vydry říční (*Lutra lutra*) v České republice v roce 2016. Bulletin Vydra 17: 4-13.

POLEDNÍKOVÁ K., VĚTROVCOVÁ J., POLEDNÍK L. A HLAVÁČ V. (2010): Carbofuran – a new and effective method of illegal killing of otters (*Lutra lutra*) in the Czech Republic. IUCN Otter Spec. Group Bull. 27 (3): 137-146.

POLEDNÍKOVÁ K., POLEDNÍK L., BERAN V., MINÁRIKOVÁ T., HLAVÁČ V., VĚTROVCOVÁ J., HUSÁKOVÁ L., VADLEJCH J., BÁRTOVÁ E. A HÁJKOVÁ P. (2017): Sběr a analýzy uhynulých vyder v České republice. ALKA Wildlife, o.p.s., Lidéřovice: 31 stran.

RICHARDS N., ed. (2012): Carbofuran and wildlife poisoning: global perspectives and forensic approaches. Wiley-Blackwell, Chennai (India), 277 stran.

TOMAN A. (1995): Ilegální lov vydry říční. Bulletin Vydra 5: 67-69.